

Utan upphovsrätt – ingen ersättning!

Många upphovsmän berättar om en allt hårdare attityd från utgivare och beställare i avtals-situationer. Man kräver hela upphovsrätten för obegränsad tid och i hela universum. Upphovs-mannen tvingas, för att få uppdraget, till att gå med på oskäligen villkor och riskerar att förlora framtida inkomster för vidareförsäljning. Förutom att den egna vidare användningen blir gratis kan utgivaren tillskansa sig den ersättning som skulle gå till upphovsmännen. Det kan vara svårt för den enskilde upphovsmannen att stå emot i dessa situationer där det dessutom hävdas att det är normalt och en förutsättning för uppdraget. Det är då viktigt att föreslå alternativa lösningar till exempel tidsbegränsning och att definiera vilken användning som ingår i upplåtelsen. Din organisation kan ge dig stöd i besvärliga avtals-situationer.

Ny lagstiftning hotar dig!

Kapitel 3 i upphovsrättslagen som behandlar upp-hovsrättens avtal kan utformas på ett sådant sätt att upphovsmannens situation förbättras eller försämras. Ett förslag av ensamutredaren Jan Rosén har presenterats 2010. Bland annat föreslås införandet av en regel som innebär att upphovsrätten till ett verk som framställs under anställning ska vara arbetsgivarens. De regler som föreslås som skulle kunna förstärka upphovsmannens förhandlingsposition kan förhandlas bort i det enskilda avtalet. Om förslaget till nytt kapitel 3 i denna ut-formning genomförs skulle det allvarligt försvaga upphovsmännens ställning.

Det är viktigt att du följer med i vad som händer, tar del av information och aktivt stödjer orga-nisationernas arbete. Det är också viktigt, trots svårigheterna, att alla upphovsmän står upp för sin upphovsrätt i avtalssituationer.

Rådgör med din organisation

Var vaksam på vad det står om upphovsrätt/an-vändningsrätt i de avtal som presenteras. Om du är tveksam skall du rådgöra med din yrkesorganisation. I avtalen skall du bara upplåta sådan användning som beställaren kan specificera och som därmed går att prissätta. Att överlåta all upphovsrätt innebär att du tappar kontrollen och att du kan få svårare att få ut ersättning när dina bilder används i framtiden. Var även noga med att ditt namn ska anges vid användning så att dina verk går att identifiera i framtiden. Motverka den tilltagande anonymiseringen av upphovsmän!

- **Avtala inte bort dina rättigheter!**
- **Läs avtal innan du undertecknar.**
- **Kontakta din yrkesorganisation om du känner dig osäker. Skriv inte på avtal du inte förstår innebörden av.**
- **Var noga med att ditt namn ska anges vid användning.**
- **Påtala och kräv rättelser när ditt namn inte anges!**

 Bildupphovsrätt
I SVERIGE

- Har du frågor kontakta Bildupphovsrätt i Sverige på ir@bus.se

Formgivning: Tant-i-Loop Film, Östersund

Foto: Lennart Jonasson ur boken *Wild cards* utgiven av Arena Förlag 2008

Ersättning till bildupphovsmän - IR

Om ersättning för kopiering av bilder i böcker, tidningar och tidskrifter.
Vad det är och hur du får del av ersättningen

 Bildupphovsrätt
I SVERIGE

www.bildupphovsratt.se

IR är din upphovsrätt

Individuell visningsersättning, IR, är en ersättning för fotokopiering inom undervisningen av bilder i böcker, tidningar och tidskrifter. Eftersom bildupphovsmännen har bevarat sin upphovsrätt kan organisationerna förhandla med och ge skolor rätt att kopiera utgivet material för undervisningsändamål. För kopieringen betalas en ersättning som fördelas till bildupphovsmännen i form av IR.

Kopieringsersättningssystemet

Alla som har upphovsrätt till tryckt material ger gemensamt en generell kopieringslicens till skolorna genom samorganisationen Bonus Presskopia. Den ersättning som betalas delas mellan organisationerna på basis av hur mycket som kopieras och vilka upphovsrättigheter man innehar. Det är därför viktigt att bildupphovsmännen har kvar sina rättigheter och inte överlämnar dessa till utgivare i uppdragsavtal eller på annat sätt.

Nya undervisningsformer

Digitala medier blir vanligare i skolan och även digital användning av våra verk omfattas numera av avtalen med skolorna. Ofta försöker förlag och andra utgivare att få över alla digitala rättigheter, så kallade digitala nyttjandeformer, från upphovsman-

Illustration: Anna Erlandsson ur boken Svenska mjölkbönders ordlista, utgiven av Tante est loup Förlag 2009

nen. Om så skulle ske förlorar man framtida intäkter t ex i form av IR. Dessa kommer istället att tillfalla utgivaren.

Hur mycket får jag?

Idag utgår ersättningen beroende av hur många bilder som publicerats. Ersättningen är högst 25 000 kronor för böcker och 15 000 kronor för tidningar och tidskrifter. Den summan kommer att stiga om bildupphovsmännen kan behålla rättigheterna.

Så här gör du

Du anmäler själv dina bilder och det är grunden för att få ersättning. Du får ersättning för bilder i böcker de senaste fem kalenderåren (helår) samt tidningar och tidskrifter det senaste kalenderåret. Du anmäler dina verk digitalt på www.bildupphovsratt.se senast den 15 november varje år. Uppgifter du lämnat tidigare år ligger kvar i systemet och behöver inte lämnas igen.

Vad händer sedan?

När alla rapporter kommit in sammanställs uppgifterna och ersättningen räknas fram genom att det bildas olika potter för böcker, tidningar och tidskrifter. Eftersom vi vet hur mycket pengar vi har för olika kategorier av material som det kopierats ur t ex läromedelsböcker så kan vi beräkna ersättningen per kategori.

Ersättningen betalas ut i slutet av april och i samband med utbetalningen får du också en redovisning över de uppgifter vi har registrerade för dej i systemet.

Lämna rapport senast 15 november

Ansök på

www.bildupphovsratt.se